

S Z E G E D I Í T É L Ő T Á B L A
P O L G Á R I K O L L É G I U M

KOLLÉGIUMVEZETŐ: DR. KEMENES ISTVÁN

6721 Szeged, Sóhordó u. 5.

6701 Szeged Pf. 1192

Telefon: 62/568-512

Fax: 62/568-513

Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégium
3/2005. (VI. 17.) számú kollégiumi ajánlás

I. A jogutód nélkül megszűnt jogi személynek a volt tagjai nem válnak a megszűnés folytán a jogi személy jogutódjaivá.

Ez nem zárja ki, hogy a megszűnt jogi személyt megillető követelések érvényesítése iránt – a törvényben előírt feltételek szerint – eljárjanak, illetve a megszűnt jogi személyt terhelő kötelezettségeikért – külön törvényi rendelkezés hiányában is – gazdagodásuk erejéig helytálljanak.

II. A jogutód nélkül megszűnt jogi személy volt tagjainak helytállása – ha ennek törvényi feltételei fennállnak – a jogi személy kötelezettségeiért való mögöttes felelősségnek minősül: a tag a jogi személy kötelezett jogi pozíciójába kerül (helyébe lép), és az eredeti jogcímen és feltételek szerint köteles helytállni (felelősségátvitel).

I n d o k o l á s

A jogi személy létesítésével keletkező elkülönült jogalanyiség a másik végponton feltételezi, hogy a jogi személy törlésével megszűnik az elkülönült jogalanyiséga, az a fikció, amely a résztvevő személyek (tagok) önálló jogalanyiségát „befedi, beárnyékolja, elleplezi”. A jogi személy elkülönült jogalanyiségának megszűnésével, ezt követően (ismét) a külső harmadik személyekkel a jogi személy „mögött” álló résztvevő személyek kerülnek közvetlen kapcsolatba.

A kérdés az: a volt tagok a megszűnt jogi személy követelései és tartozásai szempontjából milyen jogi helyzetbe kerülnek; jogi pozíciójuk valamilyen jogutódlásnak, vagy más „mögöttes felelős” szituációnak felel meg.

A polgári jog hatályos tárgyi jogi szabályai általánosan, elvontan a megszűnt jogi személyek volt tagjai jogi helyzetét nem rendezik. Más kérdés, hogy az egyes jogi

személy fajtáknál a Gt. a volt tagok felelősségére különös rendelkezéseket ír elő, e szabályok azonban általánosan nem alkalmazhatók. A jogi személyekre vonatkozó „általános részi” szabályozás hiányában bármilyen jogi személy (például szövetkezet, egyesület stb.) volt tagjának a jogi pozícióját illetően a jogalkotói szándék nem értelmezhető. Mégis inkább arra lehet következtetni, a jogutód nélküli megszűnés nemcsak azt jelenti, hogy a jogi személynek más jogi személy nem válik szervezeti jogutódjává, hanem azt is, hogy a jogi személyt létesítő, illetve abban később résztvevő tagok – a volt tagok – sem minősülnek jogutódnak.

A hatályos tárgyi jogban a volt tagok jogi helyzetére vonatkozóan a Gt. tartalmaz rendelkezéseket, azonban a társasági törvény is csak a volt tagok helytállásáról, ennek feltételeiről szól. Átfogó, a jogok és kötelezettségek átszállását rendező jogi szabályozás hiányában arra lehet következtetni, hogy a volt tagok jogi helyzetét nem jogutódi minőségük írja le. A jogutódlás azt feltételezné, hogy a jogelődről annak megszűnése folytán átháramlanak a jogutódra ugyanazok a jogosultságok és kötelezettségek, amelyek a jogelődöt megillették. A Gt. szabályozásából viszont a volt tagok egyfajta „mögöttes felelőssége” következik: a Gt-ben meghatározott jogi feltételek beállta esetén - az előírt különböző jogi feltételek teljesülésétől függően – az „egyenes kötelezett” jogi személy helyébe, vagy mellé lép a tag.

A nem jogi személy társasági formáknál (kkt., bt.) a tagok mögöttes felelőssége nem a társaság lététől vagy megszűnésétől, hanem attól függ, hogy a követelés a társasággal szemben behajtható vagy sem – a tagok helytállása nyilvánvalóan nem jogutódláson alapszik. A jogi személy gazdasági társaságok – a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság – volt tagjának (részvényesének) a Gt. 56. § (2) bekezdésben megfogalmazott helytállása ugyan felfogható úgy is, mintha az egyfajta pro viribus felelősséggel járó jogutódlás lenne (a megszűnt jogi személy társaság jogutódjai, de felelősségük a társaságot terhelő kötelezettségekért csak a tagnak (részvényesnek) jutó rész erejéig áll fenn; azaz olyan mértékben felelnek, amilyen mértékben a megszűnés után a vagyomból részesedtek). Mégis a Gt. szabályainak rendszertani értelmezéséből, abból, hogy nem általában a jogok és kötelezettségek átszállását és ennek feltételeit szabályozza, arra lehet következtetni, hogy a társasági jog speciális rendelkezései a volt tagoknak nem a jogutódlását alapozzák meg, hanem egyfajta mögöttes felelősségüket írják elő.

A volt tagok tehát a megszűnt jogi személynek nem jogutódjai, de meghatározott törvényi feltételek esetén a megszűnt jogi személy helyébe lépnek. Jogi helyzetüket

a *mögöttes felelősség* vonásai jellemzik: a Gt-ben írt törvényi feltételek megvalósulása esetén a megszűnt jogi személy kötelezettségeiért ugyanazon jogcímen, ugyanazon jogi feltételek szerint tartoznak helytállással.

A jogutód nélkül megszűnt társaság tagjainak a helytállási kötelezettsége nem önálló: a társaság által kötött szerződésen vagy más olyan jogviszonyon alapul, amelynek a társaság volt az alanya. A társaság tagjai a Gt. rendelkezései folytán válnak a társaság egyes konkrét (kötelmi) tartozásainak mögöttes felelőseivé, a követelések, tartozások jogalapja, jogcíme azonban ugyanaz marad. A „felelősségátvitel” lényege, hogy a jogosult (hitelező) követelésének jogcímét nem változtatja meg, hanem a kötelezett (adós) helyébe a mögöttes felelős lép, és az eredeti (felelősségi) jogcímen, ugyanazon esedékességi időponttól köteles helytállni (Bírósági Döntések Tára 2005/3. szám 37. számú jogeset).

A jogi személyek más fajtái esetében – külön törvényi rendelkezés hiányában – a Ptk. jogalap nélküli gazdagodásra vonatkozó szubszidiárius szabályai irányadók. A megszűnt jogi személy volt tagjai – akik a jogi személy megmaradt vagyonát megszerezték – olyan személyek, akik a jogalap nélküli gazdagodásuk mértékében a követelésekkel szemben helytállásra kötelesek.

Miután a megszűnt jogi személy, a gazdasági társaság volt tagjai anyagi jogi értelemben nem jogutódok, eljárásjogi értelemben sem kezelhetők ekként. Eljárásjogi szempontból a törölt jogi személy volt tagjainak jogutódi minősége egyébként is igen komoly, gyakran kezelhetetlen nehézségeket okozna. Számolni kellene például azzal, hogy a megszűnt részvénytársaság esetleg nagyszámú részvényesei jogutódként perbe léphetnének, vagy a törölt szövetkezet összes tagja jogutódként peres fél lehetne. Az akár csak viszonylag mérsékelt taglétszámmal működött, törölt jogi személyek esetében a volt tagok jogutódként, félként való perbelépése (perbevonása) az eljárást gyakorlatilag nemegyszer ellehetetlenítené.

Más esetben viszont a perbeli jogutódlásra vonatkozó eljárásjogi szabályok megfelelő (analóg) alkalmazása célszerű és indokolt lehet. A jogi személy végelszámolását követő törlése után a megmaradó vagyon – a hitelezői követelések, tartozások kiegyenlítése után – a jogi személy volt tagjait illeti meg. A jogi személy által felperesi pozícióban indított követelés érvényesítése iránti perbe ezért a volt tagok – a jogi személy végelszámolást követő törlése, az eljárás félbeszakadása után – félként („kvázi jogutódként”) perbe léphetnek, és ésszerű pergazdaságossági szempontok szerint a követelést saját nevükben érvényesíthetik.